

Cultura i oci

ARQUEOLOGIA

Els últims resistents contra Roma eren de la Cerdanya

La troballa de bales de fona amb la firma de Domici Calví reescriu la història de la resistència dels ceretans

SÍLVIA MARIMON MOLAS
BARCELONA

La història no ha deixat gaire rastre sobre els ceretans, a part del topònim de la Cerdanya. Una de les poques pistes que se'n tenen la va donar l'historiador grecoromà Cassi Dió, que explica com, l'any 39 aC, els ceretans es van revoltar. Els esmenta pel contratemps que va patir el governador de la província de la Hispània Citerior, Cneu Domici Calví, als Pirineus. Els seus homes van patir una emboscada, van fugir comes ajudeu-me i van abandonar el seu lloctinent. Calví va castigar severament les tropes convocant l'exèrcit i executant per sorteig un de cada deu soldats. La severitat de l'escarment va ser el que va despertar l'interès dels historiadors, perquè feia molt de temps que no s'aplicava. Un cop restaurada la disciplina, Calví va marxar contra els ceretans, els va sotmetre definitivament i els va confiscar l'or per celebrar el seu triomf a Roma, l'any 36 aC.

"Fins ara es pensava que aquests combats s'havien fet més cap a Occident, concretament a l'actual Aragó, però la troballa de les bales de fona amb la signatura de Calví a Urús demostra que l'enfrontament es va produir a la Cerdanya ceretana", afirma l'arqueòleg i professor de la UAB Oriol Olesti, que lidera el projecte d'investigació Paisatge i Territori a la Cerdanya Antiga-4, juntament amb Joan Oller i Jordi Morera.

Una conquesta no tan pacífica

Com més descobriments fa l'arqueologia, menys pacífica sembla la conquesta romana de la península Ibèrica, iniciada el 218 aC amb la Segona Guerra Púnica. Les últimes recerques de l'equip d'Olesti en jaciments dels Pirineus demostren que les revoltes es van allargar durant més d'un segle, i els últims a enfrontar-se als romans, ja en temps d'August, van ser els habitants de la Cerdanya. "És força sorprenent perquè la revolta es va produir quan els ceretans estaven adquirint la ciutadania llatina, un estatus jurídic i romà privilegiat, però de segon nivell", diu Olesti.

Històricament, aquest poble indígena havia rebut poca atenció; se sabia que havien viscut en poblats fortificats en turons com el Castellot de Bolvir, el Tossal de Baltarga a Bellver, el Serrat del Castellar o Sant Feliu de Llo que van patir destruccions a finals del segle III aC pel pas de

A dalt, una imatge de la Cerdanya. A baix, les bales de fona amb la signatura de Calví.

l'exèrcit d'Anníbal, i l'arqueologia ha trobat força rastres de la presència romana a mitjans del segle II aC. Als jaciments hi han localitzat elements militars romans juntament amb ceràmica i eines ceretanes.

Els Pirineus no són una excepció, perquè les zones muntanyoses van ser l'escenari dels últims enfrontaments bèl·lics dels romans, ja en temps de l'emperador August, contra les poblacions indígenes. Olesti destaca que tenim molta informació de les grans guerres cànabres, de les campanyes d'Agripa a Aquitània l'any 38 aC o d'Antistius Vetus als Alps el 35 aC, però molt poca dels Pirineus.

Tot i estar sota el control teòric de Roma, la recerca arqueològica suggereix que no tothom estava content amb l'ocupació. Olesti reconeix que no tenen una resposta clara de per què es van revoltar quan ja tenien la ciutadania llatina, però apunta a diverses hipòtesis, com ara que el trencament de certs hàbits, costums o jerarquies encengués la metxa d'una insurrecció que els romans van apagar amb violència aprofitant les divergències i disputes internes.

Dividits Els romans van saber aprofitar les disputes i divergències internes

L'origen de la descoberta d'Olesti es va produir el 2021, quan uns aficionats van donar a l'Espai Ceretania de Bolvir un conjunt de materials de plom procedents del Coll de Jou, a Urús. Després de fer anàlisis de cartografia històrica, un equip d'arqueòlegs i d'historiadors locals va iniciar una prospecció sistemàtica de superfície que va registrar una altíssima densitat de troballes bèl·liques. Totes estaven concentrades en una àrea central de dues hectàrees, on l'absència de ceràmica domèstica descarta que fos un poblat i que confirma que l'espai correspon a un campament militar romà.

Les proves

La prospecció va recuperar un lot de setanta objectes bèl·lics i personals que descriuen un episodi de combat directe, com ara projectils amb marca estampada i dues bales de fona de plom. A l'anvers hi apareix la llegenda CN en caràcters retrògrads i, al revers, la lletra D, unes sigles que identifiquen inequívocament les tropes del general romà Cneu Domici Calví. Les restes de colades de plom i projectils malmesos o tallats artificialment evidencien que els sol-

datos romans es van veure obligats a fondre plom i a fabricar els projectils allà mateix, al campament, per repel·lir un atac imminent. Així mateix, es van recuperar disset claus de sandàlia militar, efectes personals com un anell de bronze, una placa de cinturó amb reblons i una *phalera*, una condecoració militar, a més de monedes. La interpretació d'Olesti és que és l'escenari de l'emboscada dels ceretans contra el campament romà.

Aquest atac va tenir un cost alt per als ceretans, ja que l'arqueologia demostra que el final dels seus poblats no va ser fruit d'una transició pacífica cap a la romanització, sinó d'un procés de repressió força violent. Tot i que gairebé no s'han identificat nivells de destrucció per foc, amb l'excepció de certs episodis violents al Serrat del Castellot, els tres grans jaciments ceretans de la comarca, el Castellot de Bolvir, el Tossal de Baltarga i el Serrat del Castellar, es van abandonar ràpidament al voltant de l'any 39 aC. No van tornar a ser ocupats mai més i això vol dir que els seus habitants van ser desplaçats a altres llocs, deportats fora de la regió, morts o esclavitzats, com va passar amb la tribu dels saleses als Alps. Una altra part dels ceretans, en canvi, probablement els que no van col·laborar en la revolta, es van establir a la nova ciutat de Iulia Livica, l'actual nucli de Llivia, la nova capital ceretana.

ORIOLESTI / UAB